

Множене на подобията

В света на копието след загубената оригиналност
Или за една изложба в една галерия

Венцислав Занков

MULTIPLICITIES I множествености

15.12.2007-26.01.2008

Галерия ARCprojects

Pre/History

Някъде средата на 80-те в залата на тогавашния Комитет за Култура имаше една английска изложба със странното заглавие МЪЛТИПЪЛС [multiples] — предмети и обекти /по онова време за такива неща се ползваше думата скулптура/, в които е било заложено като идея тяхното мултиплициране, множене. Това, което остана, освен плакатът от изложбата, който дълго време висеше в ателието ми, е и споменът от странни меки дишащи предмети, разположени като сгущени неясни животинки по ъглите на залата. Като казвам „дишащи“ имам предвид, че с помощта на някаква механична или хидравлична техника те се свиваха и разпускаха, създавайки впечатлението, че дишат. Вероятно тази изложба беше резултат от инерцията на процесите в културния ни живот, активирани по времето на Людмила Живкова и нейната културна политика. Време, в което се случваха и такива изложби като „Американска фотография“ и като „Художникът на работа в Америка“ – в залата на Съюза на Българските художници — на Шипка 6 — изложба с филми от процеса на създаване и автентични творби на Анди Уорхоу, Франк Стела, Джордж Сийгъл, Джаксън Полък...

Днес, в края на 2007 в галерията ARCprojects на Витошка се откри MULTIPLICITIES [множествености] — една, казано в стилистиката на 80-те, българо-английска изложба. 10 автора от UK и България.

Ще се спра по-късно на това, което видях. Сега малко история и предистория на това странно пространство наречено ARCprojects и хората, които го движат. Не за друго, а защото, за да разберем нещото, ни е нужен и неговият контекст и произход, вписването му в някаква или в нечия културна политика.

За първи път погледът ми се спря на това ARCprojects като челна връзка [link] в страницата за връзки [links] в сайта, който официално представяше българското участие във Венецианското биенале, 2007. Това се случи май в края на май. Последвах тази връзка и попаднах на сайта на ARCprojects, където се разбираше, че на есен ще се открива такава галерия в София с куратори Крис Бърн и Илияна Недкова. Как е попаднала тази бъдеща галерия и/или проект в националния ни сайт за Венеция—2007 нямам идея. Защо? — това някак си можем да си го обясним с множението на лица и връзки по интереси, като проследим назад във времето историите на хората, участващи в този Art Research project дори и без специален research. Започвам с quick search в спомените си и в Гугъл.

По следите на изгубеното време и възпитателните функции на Джордж Сорос за формиране на личности в период на преход

На ръба на XXI-ви век в Пловдив се провеждаха няколко последователни години „Фронтове за комуникация“, в два от които участвах, участваха и Илияна Недкова и Крис, който по това време

беше по-скоро неин работодател. Ето какво пише Илияна Недкова в, както го самоопределя, „опит за доклад за опознаване наизуст на българските медийни изкуства и култура на ръба на 21 век.”¹

„...Какво ще правят най-заможните хора и правителства с парите си? Е, като за начало ще се занимават с филантропия. Според теорията за “бурните нулеви години”, най-бързо развиващият се бизнес през следващите 20 години ще бъде администрацията на частните фондации. Скоро ще се появят по-големи фондации от Сорос, Форд, Рокфелер и Карнеги. [...] Креативната филантропия ще процъфти. Да даряваш щедро ще е бъдещия най-престижен символ на социален статут. Пол Сафо, от “Института на бъдещето”, казва: “BMW-то на следващото десетилетие ще бъде частната фондация с благотворителна цел”. Да дадеш пари интелигентно не изглежда трудно, но в действителност е. Милионите милионери не го умеят. Кураторите, обаче, могат, както и новата порода куратори – ултракураторите.

На този етап аз съм просто нормален, независим куратор, или поне дотолкова нормален, доколкото един български куратор, живеещ в Ливърпул може някога да бъде; натрупала опит в безпаричната реалност на некомерсиалния художествен живот от късния 20-й век, аз – наред с бъдещите куратори – трябваше да накарам различните и оскъдни средства да извървят дълъг, дълъг път. (Колко дълъг всъщност?)

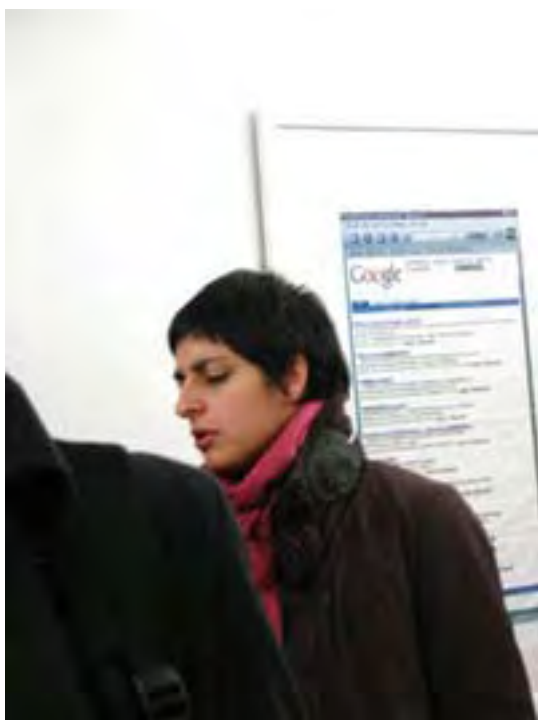
Изучих занаята си в частната благотворителна фондация на финансиста Джордж Сорос, така че вероятно съм развила афинитет към философията на ултракураторството още през 1994, когато започнах. С мрежата си от 20 офиса в източна и централна Европа и бившия Съветски Съюз, мрежата на фондация “Сорос” е вероятно предтечата на зараждащите се ултрапросперитетни фондации на 21 век. Джордж Сорос се водеше от обичия дух за подпомагане травмирация преход към отварянето на тоталитарните общества в региона. Грантовете, отпуснати от милиардерския фонд надвишаваха многократно количеството, определено от местните и западни правителства за региона. [...] Сорос беше формираща личност за моите ранни години на кураторство. Той помогна в изграждането на прототипа на ултракуратор, може би без да иска, но това беше един от резултатите на неговата благотворителност.

Че не трябва да поставяме под съмнение формиращите личността и културните ни политики сила на Дж. Сорос и парите /му/, е повече от ясно. Ефектът може да се проследи и сред останалите колеги на Илияна Недкова в тогавашния „Център по изкуства Сорос” а именно Десислава Гаврилова /днес директор на Червената къща/ Камен Балкански /до скоро Шеф на „Медиа +” за България/, Георги Генчев, Краси Тенева, Яна Генова /шеф на Next Page фондация/. Илияна Недкова стартира като административно лице /координатор и/или библиотекар/, знаещо английски. Всъщност практиката показва, че не е нужно да имаш образование в изобразителното [visual] изкуство и култура, за да се самонаречеш куратор. Казано по друг начин — съвременен балкански артист беше избродирал на червено знаме следното: „Артист [художник], който не знае английски, не е никакъв художник [artist]”. Доброто боравене с езика, артикулирането на английски се оказва основна предпоставка за успех. Друга предпоставка е стартът в подходящата структура и в правилната посока. Вярната административна структура отваря комуникационни точки за личен просперитет във времената 1992-1996, когато нет нямаше... Една английска филология може да е /пре/достатъчно входно ниво, а лисващият background се навакса или замазва. Медия и електронният арт не изискваше на първо четене никакви специфични и специализирани познания в областта на изобразителното изкуство, а и беше незаета ниша. В комбинация с „женско” изкуство става заявка за действие, обречено на успех.

„... През 1990 година, започнах своето, и сега [2001 Б.Р.] продължаващо, изследване върху комплексните практики и идентичност на жени – (дигитални) художници. Не можех да се фокусирам върху български представителки, било то фикционални или реални, защото нямаше художници, подлежащи на изследване, така че проучих северноамериканската култура...”

„Все още остава да се види, как ултрапросперитетът ще бъде усвоен от жени-куратори, домашно производство. Един футуристичен аспект, върху който бихме могли да се замислим, е въпросът, колко жени ще си правят “любовни среци на сляпо” с технологията, а и какви техники за ухажване ще ползват. Какво ли ще научат за креативния потенциал на всяка задвижвана от технологията медия, информираща за културата на движещия се образ днес – от киното до Интернет? Какво ще намерят за себе си от другата страна на нулите и единиците, а как ще поддържат своите отношения – любов-омраза – с дигиталния художествен свят? Креативната технология, такава, каквато я познаваме днес, обхващаща късометражни видеофилми, както и художествени произведения, направени с помощта на компютър, може да не се окаже крайната граница за нарастващия брой от жени-куратори и художници; те смело отиват там, където никой преди не е и подозирал. Креативната технология се преконфигурира под формата на елегантно занимание, което с готовност включва, дори приветства, промеждутъци на интимност,менящи се идентичности, лиризм, хумор, каламбури и игри, и огъня на неотложността и непосредствеността...”

Някъде тук се появява Крис, но това вече не е моя работа... Установявам, разчувстван, че Недкова се оказва адски права и в местен, национален план — ние разполагаме предимно, вече и само с ултрапроспериращи жени-куратори, домашно производство: Весела Ножарова мениджър за „Визуални изкуства” към Червената къща — куратор на българското участие Венецианското биенале 2007, Илияна Недкова /УК-ВГ/, Яна Костова и Владя Владимирова/Михайлова /СГХГ/, Галя Димитрова /куратор на Интерспейс/, Ярослава Бубнова /ИСИ-София/, Мария Василева /ИСИ, СГХГ/, Светлана Куюмджиева /галерията на СИБанк/, Димитрина Севова /СН-ВГ/, Даниела Костова, Катя Ангелова, Дanela Радева /СГХГ/ ... има още, но става to much.

Весела Ножарова на изложбата

Ярослава Бубнова и Галя Димитрова, в средата Яна Костова

Владя Владимирова /Михайлова/ културолог-куратор — СГХГ

В кухнята на изкуството /българското/ има място само за жени-куратори а „ултрапросперитетът ще бъде усвоен от жени-куратори, домашно производство”.

Ясно е, че Илияна Недкова, с подкрепата на Крис Бърн, като „ултракуратор” и във формата на „ARC projects” много искат да дават насоки на най-богатите хора какво да правят с парите си.

Дали се получава с такава групова изложба като MULTIPLICITIES [множествености]
15.12.2007—26.01.2008?

Изложбата

„Цвете вентилатор” от 2004-2007 Лъчезар Бояджиев /фото В.Занков/

Едва ли забоденото в USB кабел цвете — произведението „цвете вентилатор” от 2004–2007 на Лъчезар Бояджиев е добра насока за влагане на средства. Или пък показаните в залата два diabond-отпечатъка от серията му „Нощем всички площади са червени. Москва — смел нов свят, 2007”. Това което можах да видя са две снимки от улици, през деня — надписите на рекламните на билбордовете са на руски, сигурно е Москва. Не знам какво е diabond-отпечатък сигурно някакъв вид дигитален принт и може би просто от влагата принтовете под стъклото се бяха набръчкали, не знам, но виждам, че спекулациите на Лъчезар Бояджиев със съвременното изкуство съвсем са олекнали.

Лъчезар Бояджиев пред своите работи обяснява на проф. Станислав Памукчиев смелия нов свят — Москва 2007 /фото В. Занков/

„Нощем всички площади са червени. Москва – смел нов свят, 2007” Лъчезар Бояджиев /фото В. Занков/

Наивно просто е и портфолиото от 5 С-отпечатъка върху архивна хартия, представящо пет кадъра от пиедал на очевидно липсваща статуя. Заглавието *Hello Ленин* предполага че оттам е махната фигурата на Ленин, и/или авторът се прави на Ленин, защото в 5 последователни кадри, авторът на портфолиото Камен Стоянов се възкачва на пиедала и застава на мястото /на липсващия Ленин/ като Ленин. Годината е 2003-та. За мен по-добрият вариант е да си себе си, дори и като жива скулптура – Claes Oldenburgⁱⁱ

Claes Oldenburg като жива статуя близо до Grosvenor Square [площад в Лондон], 1965

Спирам се. Не съм вече сигурен, че трябва да пиша за неща, които са под прага на разбиране на среднообразован зрител. Обидно е някак си да бъдеш правен на идиот. Ако си спомняте една скулптура на работник и колхозничка, държащи сърп и чук с автор Вера Мухина се появяваше в началото на всяка кинопродукция на МосФилм. Трудно е да изброим колко и по какви начини след промените тя е ползвана интерпретирана. Днес в галерията ARC можете да видите отново поредната вариация — съвременен младеж вместо чук държи GSM, девойката, вместо сърп — банан. То дори не е и смешно - тъп виц или недоцялана иронията, в която трябва да се разпознае безкрайно очевидното — животът днес - и това трябва да е някаква съвременна критика на общество, консумация и т. н.

Въодушевение /все пак/

Това, което ме изпълни, са две работи на трима художника — Иван Мудов и тандемът Джон Томсън и Алисън Крейгхед.

Already made 5. One week Coffee Self-portraits, 2007 .

Иван Мудов на откриването /фото Занков/

Първи бегъл и разсеян поглед — абстрактни петна в рамка и текст към тях — пак в рамка. Недоумението започва да се изяснява — абстрактните фигури са снимка на утайката на току що изпитото от автора Иван Мудов турско кафе. И така 7 дни. Август 2007. Маха от снимката с помощта на, да речем Photoshop, чашата, така че да остане само абстракцията на утайката, следва принт и с него отива на гледачка на кафе да му предскаже бъдещето пък и не само. На втория ден сюжетът се повтаря, само че, поне така Иво Мудов ми каза, носи новата снимка като казва на гледачката, че това е на негов съученик, който също искал да му гледат. Така Мудов събира 7 текста — предсказания/истории и 7 изображения, които са инспирирали гледачката без да подозира, че става дума за един и същи човек. Събират се седем истории за един и същи човек и тяхната визуална и абстрактна предпоставка. Според мен красотата не е само в това събиране; директно препращане от абстрактното визуално към думите и историите, а в интерпретирането на идеята за комуникацията — едновременно формално традиционна в ритуалното пиене на кафе, пиенето на кафе като общуване а и общуването чрез „гледането на кафе”; комуникация едновременно прекъсната и опосредена от възможностите на технологията — снимането обработването и изчистването на образа от ненужното /в случая чашата/; принтирането на образа. Прекъснато от, но и възможно чрез, технологиите, общуване. Прекъснатост и във времето и в пространството — вече не е задължително на едно и също място и по едно и също време да присъстват и гледачката, и пиещият кафе. Разказът е отложен и положен в текст. Той е станал литература. А зрителят се опитва да разчете в абстрактните изображения, това което вече е написано в текста. Да върне текста в образа — там, откъдето е дошъл. Да последва изгубената връзка между текст и образ. Там някъде е изгубена „гледачката на кафе”. Пак там някъде може да се появи образът на психотерапевта, защото в опита си да разчетеш тези петна /от кафе/ подобно на петната на Роршах; може да се появи образът на собствената ти психика. Двуходно е и заглавието на работата, което включва и „авто-портрет” както и Already made — което е в смисъл на „вече правено”, но и според думите на самия автор препраща към Марсел Дюшан и „ready-made”. А Мудов добавя като звучене All ready made — в смисъла на всичко е /вече/ ready-made. Пак там, в първите 20 години на ХХ век, когато въвеждат редимейд-а, е и въвеждането на автоматичното писане от дадаисти и сюрреалисти и вече присъстващото в заглавието — „Автопортрет” започва да става двусмислено авто-портрет — като самоставащ, от самосебе си, автоматичен портрет. И всичките тези пластове в Already made 5. One week Coffee Self-portraits, 2007 на Иван Мудов, ме очароват и вълнуват с едновременността на невъзможните връзки — с тези в общуването, с онагледяване на абсурдното свързване на минало и бъдеще в несъстоялото се в настоящето „гледане”. Вглеждането в личното и интимното — в съдбата — в миналото и бъдещето на Мудов, едновременното гледане на нищо не значещи абстракции и текст, който те са произвели; вглеждането в текста като история, която може да се окаже и истинска и лична, да стане живот; ако предсказаното се случи...

This man is about 30, or in his thirties. I guess his hair is wavy. It's not black, and it's definitely not blond. Until he was 23 he didn't have much ambition, he didn't know exactly what to do, what his path was. But in the last two and a half years there's been progress, he has found his path. I see that he is involved in the arts. He might be a [film/theatre] director, he has the ability to create things, to shape them, to fit them to what he feels internally, to make them like a fairy tale. His work can be successfully exported abroad, but if he is a film, there will be difficulties in the period [during which he works abroad]. The difficulties won't be found [for the project]. They will have to do with negotiating, there will be delays, lack of personality, [which is not good because] this man is important. He won't cause a scandal or hold a grudge for long, and he is not vindictive. He suffers through things internally. In his personal life he's had a disappointing experience with a woman he saw over a long period of time. The period after 20 September, and more gradually between 3 and 18 October is very important for him. Things will begin to shape up in mid-November. By end of December he might receive a new offer, there will be work-related opportunities for travel. As far as his personal happiness [is concerned], things will begin to change or might have already changed in the past year. He is more focused now. He is no longer interested in figures, he wants to get something back from his experience, to get a kick out of things. He should be careful about drinking. He has a predisposition which has come down to him from a few generations back. Of course, everyone drinks but he should keep it under control. This current period of his life - between 31 and 37 - is very stable.

06.08.2007

This is an interesting case. There are two paths, two professions... This person has two interests but it also seems like he is able to combine them in one, most probably in art. Perhaps as an artist he has worked in one technique until now, let's say black-and-white drawing, and now he wants to do something more contemporary, perhaps painting. I am not sure... He tends to pick work that is easy to do, he is a bit superficial, which might be a source of disappointment. He might have already experienced disappointment because he started out with big expectations, to find new ways of expression... There was a change last year. During the first half of the year - January/February to June. June gave him new ideas to develop but from July onwards he was busy taking care of other, personal interests. He can now go back to his ideas. In his work he is not always convinced [in its worth]. He is a materialist. He likes material things, likes to be paid more than what other people get. Recently, there's been a change in the way he works. He goes around discussing his ideas with other people and if his ideas are not accepted, he quickly loses interest. But... how shall I say it... he doesn't despair, he quickly finds new people. There's been a division, a crack in his destiny that he needs to repair, to put back together. He likes his independence very much and when he makes up his mind, he won't step back, which can be a problem. He should listen to other people's opinions more. [Like the previous person], he, too, has a talent, but it's his own thing, he didn't inherit it. In his personal life he sometimes makes mistakes. Or more accurately, he may delay a successful project because of love. A day may be good for creative work but he will use it differently. He travels and/or will travel a lot. He sees Bulgaria as a second place [of residence]... I see a lot of travelling to foreign lands. He has travelled abroad a lot already. There is a woman who will be influenced by his travels. He won't be sure if she is joining him because she loves him or because she is attracted to foreign lands.

08.08.2007

This person has had a turn of fortune, not a very successful one. A friend of his had a role in this and a woman robbed him, both materially and emotionally, and made him feel as if he was in first grade again. He didn't know this at the time but he's become aware of it in the past two years. He [generally] has a good ability to understand what's going on. This man is not younger than 32 years. He is ambitious. He likes the company of other people. I don't approve of this very much because he ends up in gatherings that can be quite wild. He likes socializing and participating in group exhibitions, not just alone. At the same time he is not indifferent to applause. No artist is. He should be careful of entering his own. When problems are in the family, so he should be careful. He may experience headaches because his blood pressure is low. In ten years though his blood pressure may go high, he should be careful. His paternal instinct, the desire to have offspring, will wake up soon. In fact, it has already woken up. He had a separation with someone who was close to him but I can't say when. He is worried about a sick person but [he doesn't need to worry.] The disease is chronic [not lethal]. He can't bear alcohol well because he fell as a child or he injured his head, you can see the figure here with its head upside down. He definitely went through some serious stress, perhaps it was in the army, or somewhere else... I don't know if he was ever in the army but he doesn't like to be told what to do.

10. 08. 2007

It looks like this is a younger person. He has had an ambition to be an artist from an early age, 20 or 22. He has had artistic talent since he was a child but until now he moved among different people. Things started changing in 2005. His ideas are beginning to shape up now. He likes to work independently but at the same time there are people helping him. They are not his equals. He will want to acquire a property, something he will use for his art. It might be a gallery or something else. Whatever he did until he was 21 was not very successful. New doors are opening in front of him now. It's a problem that he is impatient. When there are delays related to his work, he abandons it and moves on to something new. He should be more patient. There is a cloud of light in his cup, which means that he has a gift from God, a talent that he carries with himself. It might be a talent that has come down to him from previous generations who never developed it properly. He has overcome some serious life challenges. There is a broken ring [in the cup], a happiness which was destroyed. But there are new beginnings now, in his art too, something which will materialize by the end of January. He likes travelling, both in Bulgaria and abroad. He doesn't like competition very much. He sometimes likes to copy an idea [from other artists]. But he doesn't do that systematically. He sees something in somebody else's work or exhibition and he makes use of it in his own schemes. He likes mixing between the traditional and the contemporary and mixing the two together. He is critical of both art and people. He doesn't like standing in somebody else's shadow. He has a talent for always finding the right line when he is defending himself to someone.

07. 08. 2007

Другата работа, която ме въодушеви е английска, звучи по английски. Пак става дума за ритуали, ежедневни ритуали, маркиращи, улесняващи, нормиращи общуването; ритуали, при които не само се случва общуване в ясни социално детерминирани взаимоотношения, а ритуали които са общуване — така поне си го представям това английско пиене на чай, както и регламентираното за това време познато като Tea time. Времето за чай. И си го представям това време за чай като наш`то — „да седнем на по кафе”, само че доста по-улегнало във вековете предоставено време за общуване. Какво представлява работата на Джон Томсън и Алисън Крейгхед — нещо на пръв поглед семпло — памучни кърпички за чай. В изложбата в София са показани две, заглавието подсказва че са 4 броя. *Google Tea Towels, 2002* — част от портфолио от 4 сито-печата върху памук.

Google Tea Towels, 2002 – част от портфолио от 4 сито-печата върху памук. /фото В. Занков/

Отгук започва /за мен/ интересното. Представям си ролята на тези кърпи — най-вероятно са на масата и чинийката и чашата с чай се слага върху тях. Не се сещам в момента да български как се наричат тези неща. Ясно е, че са памучни и освен функционалността трябва да внасят уют, комфорт и красота в общуването. Това, което виждам като украса на кърпата за чай, са първите 10 резултата при търсене в Google. Търсене на /отговор на / въпроса ‘Can you hear me’ и ‘Are you here’. Поставянето под въпрос на въпроса за чуваемостта и присъствието в съвременното общуване и неговите нови ритуали, наложени от комуникационните технологии; търсенето на помощ в технологията за намиране на най-валидните отговори, търсенето на изход от кризи в споделянето или липсата на такова или търсене на пълноценно присъствие – търсенето в Гугъл

като нов ритуал за валидност, достоверност, стойност, общност — се оказва, че може да е, в най-добрия случай, пълно недоразумение. Отсъствието и отчуждението са налице не въпреки, а поради технологията с абсурдната реална виртуалност в която „чай” е последователност от знаци на клавиатурата. Какво става тогава с уюта на кърпичките за чай, уюта на общуването ... и гугъл. Въпросите към другия са сложени на масата, сложени са на кърпите за чай, сложени са като напечатан текст. „Можеш ли да ме чуеш” и търсиш [search] – отговор така не се намира, а само мутиплицитано в мрежата ехо на въпроса ‘Can you hear me’. Тази абсурдност на положен в текст на маса въпрос, който е изображение на екран, отпечатан върху памук, екран, на който излизат 10-те най-добри резултата от търсенето на /обратна/ връзка с другия, показва как новите копи-пейст [copy-paste] ритуали множат отсъствието. Ако е останало присъствие, то е единствено привилегия на оригинала.

Аз бях там и видях. Идете и вижте. И тогава има вероятност да се разпознаем и срещнем, въпреки множението на подобията.

Галерия ARCprojects
София, бул. Витоша №90, 4етаж
Часове за посещение
сряда-събота 15.00 – 20.00 часа
или по уговорка +359 (0)2 952 39 02

ⁱ [Фронт за комуникация 2000 книга](#), “Пресечни точки изток-запад”

ⁱⁱ Claes Oldenburg – роден 1929 в Стокхолм, завършил университета в Йеил, основен водещ протагонист на Pop Art-а и до днес.